

БРЕНДИРАЊЕ ТЕРИТОРИЈЕ

РРА Златибор континуирано спроводи активности које доприносе брендирању територије чинећи је препознатљивом, на тај начин доприносећи ефикаснијем и бржем развоју Златиборске области.

Типични производи Златиборске области

Стање и перспективе развоја типичних производа у Златиборском округу

У оквиру пројекта [Развој типичних производа у североисточној Босни и Херцеговини и Златиборском округу у Србији](#) кога РРА Златибор реализује у партнерству са [Удружењем Независни биро за развој из Градаци](#) (БиХ), спроведено је низ активности са циљем идентификације, заштите и развоја типичних производа у прекограничној области у складу са европским стандардима, а потом и њихове шире комерцијализације у функцији развоја руралних подручја две суседне државе. Пројекат се финансира средствима ЕУ у оквиру Програма прекограничне сарадње Србија-БиХ у трајању од 20 месеци.

Прва фаза реализације Пројекта обухватила је истраживање и анализу тренутног стања типичних производа Златиборског округа. Користећи методологије различитих научних дисциплина попут агрономије, агро-економије, туризма, етнологије, антропологије и менаџмента наслеђа, у периоду септембар-децембар 2011. спроведено је вишефазно истраживање.

У процес су биле укључене институције и организације које су препознате као кључни актери развоја, као и сами произвођачи и њихова удружења. Урађен је својеврсни инвентар типичних производа Округа, а потом дефинисани критеријуми и креирана корпа „кључних производа“ који на најбољи начин осликавају специфичан идентитет Златиборског округа. Узимајући у обзир економску исплативост, одрживост, очување животне средине, извозне могућности, заштиту и степен тренутног развоја, **ужичка говеђа пршута, ужичка препеченица, сјенички сир, златарски сир, ужички/златиборски кајмак и злакушка грнчарија**, идентификовани су као производи са највећим потенцијалом за даљи раст и развој.

Резултати истраживања, детаљна анализа кључних производа, улога институција и организација, преглед идентификованих проблема, као и закључака и препорука за даљи развој дати су у *Извештају о истраживању и анализи типичних производа Златиборског округа*. Извештај је послужио као основа за креирање заједничке публикације РРА Златибор и Независног бироа за развој, као полазне основе за наредне активности које треба да резултирају бољом тржишном валоризацијом и позиционирањем типичних производа у ширем региону. Публикација [Стање и перспективе развоја типичних производа североисточне Босне и Златиборског округа у Србији](#) званично је представљена на конференцији одржаној у Оџаку (БиХ) 20. марта 2012, на којој су учествовали представници ресорних министарстава, локалних и регионалних власти, развојних организација и институција, туристичких организација, музеја, завода за заштиту и очување културно историјског наслеђа, као и представници произвођача и њихових удружења из две суседне државе. На овом скупу је покренута и иницијатива за формирање регионалне мреже за развој типичних производа у подручјима која су обухваћена Пројектом. Учесници из БиХ имали су прилику да на конференцији потпишу Споразум о сарадњи и успостављању регионалне мреже за подручје североисточне Босне. По истом моделу, РРА Златибор ће мобилисати све заинтересоване актере и ресурсе на територији Златиборског округа, који ће заједно радити на усаглашавању циљева развоја, валоризацији и бољој тржишној комерцијализацији типичних производа нашега краја.

Овом приликом је потписан и **Споразум о сарадњи и пријатељству** између РРА Златибор и Независног бироа за развој, којим су учвршћене пословне и пријатељске везе ове две институције и дефинисане области, модели и циљеви сарадње, како на овом, тако и на будућим пројектима.

Број 5. Април 2012.

Најбоља сајамска промоција западне Србије

Регионална развојна агенција Златибор је кроз [Програм развоја приватног сектора у југозападној Србији-PSD](#) који финансира швајцарска влада и Пројекат Развој типичних производа у североисточној Босни и Златиборском округу који финансира делегација ЕУ, подржала промоцију Златиборског округа на сајму туризма одржаном у Београду од 23-26. фебруара 2012. Тема наступа туристичке регије Западна Србија на овој туристичкој смотри била су *Гастрономија и Туризам базиран на активностима*. Ове године сајам је посетило преко 1000 излагача из 46 земаља.

Припремајући наступ на сајму, у сарадњи са ТСЦ Бајина Башта, ТО Ужица, ТО Златибор, ТО Косјерић и КЛЕР Ариље, покренули смо билборд кампању која је изазвала велико медијско интересовање и позитивне критике посетилаца сајма. На 20 локација у Београду постављени су билборди са 8 мотива из гастрономије нашег краја, са слоганима коришћеним у ранијим политичким кампањама: *Отпор-Јер волим домаћу храну, С малином-У Европу, Комплет лепиња-Нема алтернативу, Шири даље-Питу, Готов је-Качамак, Време је-За љуту, Зато што волим-Пршуту и Преломи паметно-Погачу*.

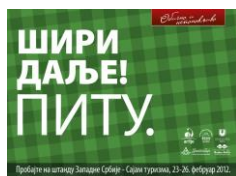
За сајамски наступ и промоцију гастрономије у оквиру штанда регије Западна Србија, дизајниран је посебан гастро штанд на ком су организоване тематске демонстрације и дегустације припремљене хране из западне Србије. Тако су првог дана Сајма промовисани малина и производи од малине (малине у чоколади, ракија, компот и сок од малине), док су на лицу места припремани колачи и баклаве од овог воћа. Другог дана посетиоци су уживали у дегустацији комплет лепиње, сира, кајмака, пршуте и домаће ракије. Посебну пажњу је привукло припремање комплет лепиње на гастро штанду. Трећег дана сајма демонстрирана је припрема качамака и домаће пите, док су посетиоци могли да дегустирају производе познатих произвођача ракије из нашег краја.

На пултовима свих туристичких организација које су наступале у оквиру штанда Регије, биле су изложене промотивне мини корпице најзначајнијих типичних производа западне Србије. РРА Златибор је подржала и ову активност јер представља још један корак ка остварењу идеје да се пласман традиционалних производа убудуће комерцијализује под заједничким слоганом/жигом.

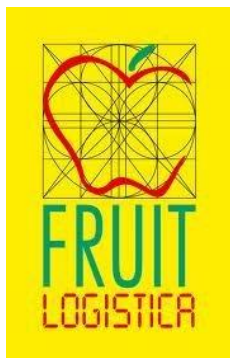
Посебну енергију и драж младости штанду регије дало је дванаест највреднијих ученика смерова кувар и конобар који су укључени у PSD активности са средњим стручним школама западне Србије. Ученици су, уз подршку гастро тима регије, били задужени за целокупно функционисање кухиње, али и за анимирање посетилаца сајма и њихово упућивање на штанд Регије.

На друштвеној мрежи Facebook отворена је и страница [Обично и непоновљиво](#), тако да су особе чије су фотографије имале највише гласова добиле викенд у једном од сеоских домаћинства - Лазареви конаци, Вила Равијојла и Бошкова вода, која су укључена у PSD активности.

Успешно представљање Регије на овогодишњем Сајму уз подршку РРА Златибор, потврдила је и награда Сајма туризма за најбољу регионалну промоцију. У прилог томе говори и интересовање штампаних и електронских медија, који су свакодневно извештавали и емитовали прилоге са Сајма. Представници туристичких организација Регије били су гости у најгледанијим емисијама националних телевизија и још једном добили прилику да промовишу туристичку понуду нашег краја. О ефектима наступа и интересовању које је изазвала кампања говори и податак да је Facebook страница имала више од 300.000 посета за само неколико дана.

Произвођачи/прерађивачи воћа Златиборске области на сајму у Берлину

На међународном сајму воћа и поврћа [Fruit logistica](#), који је одржан од 8-10. фебруара 2012. године у Берлину, произвођачи и прерађивачи воћа из Златиборског округа, узели су учешће и презентовали своју понуду. На манифестацији је учешће узело 9 излагача из Златиборског округа, од чега њих три уз подршку Регионалне развојне агенције Златибор. У оквиру [Програма развоја приватног сектора у југозападној Србији – PSD](#), подржана је промоција домаће јабуке, малине и шљиве кроз сајамски наступ Удружења воћара [Полимље](#) из Бродарева, Удружења произвођача јагодичастог воћа [Златни брег](#) из Нове Вароши и компаније за производњу суве шљиве [Agrotext](#) из Ариља.

Општина Ариље је кроз пројекта [Ариљска малина](#) подржала наступ произвођача и прерађивача малине и другог бобичастог воћа са територије општина Ариље, Пожега и Ивањица и то: хладњаче [Моравица](#), [Дреновац](#), [Berry](#) из Ариља, [Флора](#) из Ивањице, [Фриго паун](#) из Пожеге и произвођача боровнице Љубише Милијановића из Ариља.

Берлински сајам је један од најпрестижнијих светских сајмова свежег и сушеног воћа и поврћа који годишње просечно посети око 60.000 посетилаца из целог света, а преко 2.500 излагача из око 80 земаља презентује своје воћарско-повртарске производе. Fruit logistica је сајам од посебног значаја за воћаре како из Златиборског округа, тако и из целе Србије јер је Немачка са осталим земљама западне Европе показала велико интересовање за домаће воће, а пре свега малину. Управо ова чињеница је разлог због кога је РРА Златибор помогла наступ наших произвођача/прерађивача, са циљем освајања нових тржишта са воћем из Пријепоља, Прибоја, Ариља, Ужица и осталих општина нашег Округа. Већ првог дана сајма воће из Златиборског округа је изазвало велико интересовање посетилаца, што због шареноликости асортимана, тако и због изузетног укуса свежих и сушених јабука, малина, шљива, кајсија, боровница и другог воћа које је било део наше сајамске понуде.

Велика посећеност штанда пројекта [Ариљска малина](#) на овогодишњем сајму, добра организација и позитивни ефекти који се тек очекују, оцене су наступа овогодишњег међународног сајам воћа и поврћа у Берлину. Апсолутни хит сајма је сушена малина као и остало сушено воће за које су посебно интересовање показали купци са Блиског истока и бивших совјетских република.

Потенцијални партнери у иностранству, дистрибутери, представници великих трговинских ланаца и потенцијални инвеститори у нове засаде, који би били специјализовани за гајење и испоруку малине у свежег стању, упознати су са могућностима производње и пласмана појединих наших предузећа па су наша очекивања да ће већ у току ове године, одређене количине свеже малине бити пласиране на западноевропско тржиште. Још један од значајних резултата наступа на сајму је успостављање сарадње са институтима из Швајцарске, Шкотске и Велике Британије за производњу садног материјала нових сорти малине, купине и рибизле, јер је предуслов за пласман свежег јагодичастог воћа замена постојећег сортимента и увођење модерних сорти. Позитивни исходи сајамског наступа у Берлину могу се очекивати у предстојећем периоду кроз проширивање листе купаца нашег воћа и освајање нових тржишта.

РРА Златибор, значајну енергију, усмерава на подршку и стимулацију сеоског туризма на територији Златиборске области која има све предиспозиције за овај вид туристичке активности.

Реконструкција сеоских домаћинстава

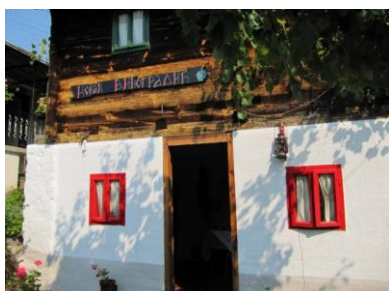
У оквиру активности подршке Програма развоја приватног сектора на унапређењу квалитета и стандардизације понуде сеоског туризма у Златиборском округу, у сарадњи са локалним туристичким организацијама, отворено је шест огледних и једно регионално сеоско домаћинставо. Поред основне туристичке намене домаћинства се користе и као школе у природи за заинтересоване домаћине који желе да се баве овом делатношћу. Овај концепт је веома важан за власнике домаћинстава, али и за ширу заједницу која на овај начин има могућност да побољша пласман традиционалних производа и додатно промовише сеоски туризам.

Реконструисана домаћинства представљају примере добре праксе у којима се организују едукације за пружаоце услуга руралног туризма и пилотирају нови производи. У сваком домаћинству су постављени изложбени рафови са типичним традиционалним производима нашег краја, који се могу дегустирати и купити. До сада су за ову намену уређени:

- домаћинство Тадић Милуна – **Лазереви конаци**, село Качер, Ужице
- домаћинство Милине Лечић – **Вила Равијојла**, Ариље
- домаћинство Живка Кијановића – **Конак бор** на Каменој Гори, Пријепоље
- домаћинство Душана Ботића – **Девојачка соба** на Златару, Нова Варош
- домаћинство Кристинеи Бошка Бујића – **Конак Виноградић**, село Лунићи, Прибој
- домаћинство Драгице Јанковић, **Конак Млекарица**, село Јабланица, Чајетина
- домаћинство Милене Дацковић – **Бошкова вода**, село Љубиш, Чајетина

За реконструкцију ових домаћинстава коришћени су искључиво предмети и материјали који су се налазили у домаћинству. Машта и креативност архитеката и дизајнера из београдског удружења [Арт конструктори](#), уз помоћ домаћина и ученика [Уметничке школе](#) из Ужица, учиниле су да заборављени или одбачени предмети оживе и поново нађу своје место у домаћинству. Стари креденци, кревети, синије, фењери, долапи, пегле жаруље и други предмети, уз мало грађевинског материјала, боје, вештине и ентузијазма искусних уметника и вредних ученика, добили су нови живот. Ученици Уметничке школе дали су велики допринос у осликавању простора и рестаурацији намештаја. Уз минимална финансијска улагања, домаћинства су уређена у складу са стандардима за објекте у руралном туризму.

Као резултат стеченог искуства, Арт конструктори су припремили и приручник [Чувари традиције](#), који је намењен свима који желе да уз пуно креативности и труда, а мало новчаног улагања, врате живот свим оним заборављеним предметима које су давно користили наши стари. Циљ је променити им намену, реконструисати их, искористити за декорацију и сачувати за неке нове генерације. Потребно је неколико сати слободног времена и смернице и идеје из Приручника. Резултати су увек бољи, другачији, савршенији.... Суштина је подстаћи дете у себи, отворити се за нове идеје и искуства и препустити се. Остаје вам само да се играте!

Мини кампови у туристичкој понуди**ВРЕМЕ ЈЕ ЗА
МИНИ КАМПОВЕ**

Како је данас све више туриста који траже мир и тишину, бекство од градске вреве и приснији контакт са природом, мини кампови у сеоским домаћинствима, сасвим извесно, имају своју будућност. Важно је препознати их као шансу, јер мини кампови су одржив концепт који се ослања на развој малих мануфактура које запошљавају углавном чланове породице!

У оквиру активности на подизању капацитета пружаоца услуга у руралном туризму, РРА Златибор је кроз PSD програм, у партнерству са [Кампинг асоцијацијом Србије](#), започела активности на креирању Кампинга као интегративног руралног туристичког производа западне Србије.

Кампинг, односно мини сеоски кампови изабрани су као први интегративни рурални туристички производ у складу са потенцијалима туризма базираног на активностима и израдом плана промоције за туризам базиран на активностима.

С обзиром да су инвестиције у побољшање смештајних капацитета високе и да домаћини који се баве туризмом у руралном окружењу немају довољно финансијских средстава, кампинг је препознат као тржишна ниша. Како би се стимулисало успостављање мини камапова, PSD је мапирао локације и штампао лифлете са упутством и саветима за домаћине. Основна идеја је да се у мини камповима налазе и инфо пултови са промо материјалом туристичке регије Западна Србија и традиционалним производима из окружења, што ће допринети оживљавању шире заједнице.

[Камп Виљамовка](#) у селу Кремна је први сеоски камп у западној Србији, успостављен уз подршку РРА Златибор. Отворен је на крају прошле летње сезоне и у првих месец дана рада остварио је рекордан број посета страних гостију. Кампери из Француске, Италије, Шпаније, Немачке и САД имали су прилику да уживају у гостопримству српског домаћина уз традиционалну трпезу западне Србије - домаћу пршуту, сир, кајмак, комплет лепињу и незаборавну ракију виљамовку. Власник кампа, Љубиша Царевић, изразио је изузетно задовољство успехом, јер је у првих 20 дана рада имао 74 ноћења страних гостију. Посебно истиче њихово задовољство квалитетом услуга и понудом коју камп и околина нуде љубитељима овог вида туризма.

Поред мини сеоских кампова, PSD програм ради и на успостављању категорисаних кампова на Златибору и Радојинском језеру, чија изградња је планирана у овој години и за које се очекује се да ће такође привући велику пажњу домаћих и страних туриста.

Приручник [Време је за мини кампове](#) штампан је у 7.000 примерака и преко туристичких организација дистрибуиран пружаоцима услуга сеоског туризма. Сва домаћинства која су заинтересована за опремање мини кампова, могу се обратити локалним туристичким организацијама или Кампинг асоцијацију Србије на број телефона 011/324-85-77.

РРА Златибор подстиче удруживање и умрежавање свих актера развоја Области, са намером јачања њихових капацитета и адекватнијег позиционирања у развојним процесима. Жене су својом проактивношћу и посвећеношћу општем добру показале изузетну мотивисаност за овај вид деловања.

Едукација жена у руралним подручјима

Удружење грађана Женски центар Ужице, уз стручну и финансијску подршку РРА Златибор, обезбеђену кроз PSD програм, током децембра 2011. одржало је радионице са женама из руралних подручја са територије града Ужица и општина Ариље, Прибој, Пријепоље, Нова Варош и Чајетина. Радионице су организоване са циљем подизања мотивације жена на селу за удруживањем и подизањем свести представника локалних самоуправа о потреби увођења родне анализе у општинске буџете.

Учеснице састанка и представници локалних самоуправа су упознати са предностима које пружају различити видови удруживања. Представљен је међународни и домаћи правно-политички оквир родне анализе, значај женских невладиних организација и њихов утицај на тела за родну равноправност на републичком и локалном нивоу.

Присутни су имали прилику да се упознају са примерима успешних пољопривредница које су се већ удружиле и заједнички наступају на тржишту, а резултат су активности које је УГ Женски центар имало кроз програм *Економског оснаживања жена*. Дobar одзив жена, представника локалних самоуправа и представника Савета за родну равноправност, као и велика заинтересованост жена за активно учешће у раду у погледу давања препорука доносиоцима одлука на локалном нивоу, окарактерисали су одржане радионице у свим самоуправама Златиборског округа, обухваћеним PSD пројектом.

Земљорадничка задруга „Pro Femine Здравчица“

Регионална развојна агенција Златибор је, почетком године, одржала тродневну радионицу за чланице земљорадничке задруге Pro Femine Здравчица на тему *Стратешко и бизнис планирање*, у сарадњи са консултантском кућом Xaosolutions из Београда. Ова активност је један од видова подршке PSD пројекта женама из руралних подручја, која за циљ има дефинисање стратешког оквира за одрживи и тржишни развој поменутих задруга у модерну задругу која одговара на потребе својих чланова са једне стране, а са друге делује проактивно, мотивишуће и едукативно према члановима, помажући им да

одговоре на потребе тржишта. Стратешки оквир треба да покрије период од 3-5 година, док ће пословни план бити урађен за период од 2 године, са детаљним планом активности за прву годину. Израда поменутих докумената пружиће одговоре на кључна питања: које су основна сврха, мисија и визија Задруге, који су њени циљеви и шта је потребно урадити како би се планирани циљеви испунили? Истовремено пословни план третира интерне капацитете и организацију Задруге, затим интерну и екстерну комуникацију, те финансијску и пословну одрживост. Такође пословни план дефинише активности Задруге у областима производње и прераде воћа, поврћа и млечних производа.

Финалне верзије два документа су презентована чланицама Задруге и у току је реализација активности предвиђених урађеним документима.

Регионална развојна агенција ЗЛАТИБОР, Петра Ђеловића 66, 31000 Ужице
Тел/факс: 031/523-065, 510-089 e-mail: office@rrazlatibor.co.rs web: www.rrazlatibor.co.rs

Уколико не желите убудуће да примате Билтен пошаљите поруку на office@rrazlatibor.co.rs